

A Bethlen Gábor Alapítvány 2020. évi díjazottjai

„Mi minden erőt, ami a haza javára akar és tud lenni,
nem eltiporni, hanem együvé fogni kívánunk.”

Rendkívüli időket élünk – 2020 tavasza óta köztünk levő világjárvány mindent viszonylagossá tesz. Alapítványunk 2020-as díjazottjainak csupán 2021. szeptember 25-én tudta átadni a jól megérdemelt elismeréseket. A Bethlen Gábor-díjas Andrásfalvy Bertalan méltatását (Bakos István), illetve a Márton Áron Emlékérmes Szövényi Zsolt laudációját (Bíró Zoltán) e lap 2021. márciusi számában már közöltük. Most Teleki Pál Érdemérmeseink – Beke István és Szőcs Zoltán (Magyary Rozália), Grezsa István (Gy. Szabó András), Gyurácz Ferenc (Petrik Béla), az Ismerős Arcok zenekar (Nagymihály Zoltán), illetve Kassai Lajos (Lezsák Sándor) –, valamint a Székelyföld Jövőjéért ösztöndíjas Onodi Henrietta (Lopohos Anna-Mária) méltatását olvashatják. A díjátadó Tevelő Arató György történész műsorvezetése és Török Tilla énekes, hegedűművész közreműködése mellett zajlott.

Szintén nem megszokott módon Alapítványunk június 4-én, a Trianon–Teleki-emléknap alkalmából adta át Bakos István művelődéskutatónak, BGA-alapító kurátornak a jól megérdemelt Bethlen Gábor-díjat. Házi Balázs méltatását is alábbi összeállításunkban közöljük.

Bethlen Gábor-díjas

Bakos István

Több szempontból is rendkívüli alkalom ez a mai. Talán már mi magunk is annyira hozzászoktunk a bezártsághoz, az otthonléthez, a közösségi összejövetelektől való távolmaradáshoz, hogy személyes jelenléttel megtartani egy díjátadót már önmagában sem szokványos. Abból a szempontból sem hagyományos, hogy június 4-én – rendes körülmények között – a Teleki Pál-érdemérmeket szoktuk átadni. Erre sajnos sem tavaly, sem idén nem keríthettünk sort. Most különös módon Bethlen Gábor-díjat adományozunk, még hozzá kurátor társunknak, ami első ránézésre szintén igen szokatlan cselekedet. Még sincs ebben semmi különös, hiszen olyan ember kapja, aki szívét-lelkét adta azért,

hogy a Bethlen Gábor Alapítvány létrejöjjön, megszerveződjön, és a nemzet javára működhessen. Magyarán olyan embert tüntetünk ki, aki nélkül elképzelhetetlen alapítványunk működése. Olyan embert, akinek lételeme a magyarságszolgálat. Így lesz a szokatlanból egy szép hagyomány folytatása: e kitüntetést mindig a magyarságért kiemelkedő szolgálatot teljesítők kapják.

Nem könnyű a feladat, hogy a lényegre fókuszálva méltassam mai díjazotunkat és munkásságát. Igen terebélyes életrajzát áttekintve is kitűnik, hogy számos tisztségében közvetlenül is lehetősége nyílt a haza javára munkálkodni. Mindegy volt számára, hogy éppen milyen pozícióban, munkahelyen állt helyt, mindig ugyanazzal a lelkesedéssel végezte a nemzetépítő munkát. Ez a lelkesedés mai világunkban csak kevesek belső sajátja, és biztosak lehetünk benne: évről évre, évtizedről évtizedre ez segítette hozzá ahhoz, hogy lankadatlan elánnal végezze munkáját. Már első találkozásaink alkalmával feltűnt számomra, hogy mindig van Bakos István tarsolyában egy gondolat, egy megvalósítandó ötlet: sosem érkezett üres kézzel. Ha csak egy kis helyeslést, fogadókészséget látott a másik fél arcán és gesztusaiban, máris a megvalósítás útját-módját kezdte latolgatni. Láttam azt is, hogy fáradtságot nem ismerve veti bele magát a munkába, az aktuális feladatba. Ennek egyik lenyomata az a kiterjedt levelezés, amit már a rendszerváltás előtt folytatott a korszak közszerelőivel, ismerőseivel, és aminek már alapszintű rendezése is komoly feladat volt számunkra, jelenlegi őrzési helyén, a Rendszerváltás Történetét Kutató Intézet és Archívumban. A technika fejlődése nem eltántorította a levélírástól, éppen fordítva: annak előnyeit kihasználva gondolatai körlevelek formájában egyszerre jutottak el a Székelyföldre és Melbourne-be, az amerikai földrészre és Kárpátjára.

Bár a teljes lista túl hosszú lenne, egy rövid felsorolást érdemes megejteni legfontosabb állomáshelyeiről: az Eötvös Collegium hangadója, később baráti körének szervezője, a diákbizottság vezetője az ELTE-n; a művelődési minisztérium munkatársa; a BGA kezdeményezője, elnöke, majd mostanra „egyszerű talpas kurátora”; a Magyarok Világszövetsége főtitkára; a Nemzeti Tankönyvkiadó főosztályvezetője; a Magyar Örökség-díj kuratóriumának tagja – változó kormányzatok, sőt rendszerek idején. Egy azonban sosem változott: mindig kereste a kapcsolódási pontokat azokkal, akik a magyar ügyet akarták szolgálni. Nem is kevés ilyen kapcsolódási pontot talált meg vagy alakított ki: a nemzetben gondolkodó értelmiség szinte minden képviselőjéhez talált elérhetőséget, éljenek határainkon belül vagy éppen azokon túl. Ezeket a kapcsolatokat nem is félt használni, ha olyan új és formabontó ötletek fogalmazódtak meg benne vagy jutottak el hozzá, melyek szembementek a hamis realitásokkal. A fentebb említett lelkesedés és kitartás akkor is megsegítette, amikor ötleteit – éppen ezekre a „realitásokra” hivatkozva – le akarták söpörni, el akarták lehetetleníteni. Ha hagyta volna magát, ma aligha lenne Bethlen Gábor Alapítvány, nem működne ilyen intenzitással az Eötvös Collegium Baráti Köre, nem tudta volna összefogni a világ magyarságát a Világszövetség, de talán másként alakult

volna a *Hitel* és a Magyar Demokrata Fórum sorsa is. Minden felsorolt intézményben számos segítőtje, munkatársa volt – akikről sosem felejt el megemlékezni –, de bizonyos, hogy mindegyik szegényebb lett volna, ha Bakos István nem táplálja bele működésükbe lelkesedését, és ezáltal a magyar kultúra szeretetét.

A tények rögzítése után – amely mindenkit meggyőzhetett arról, hogy a díj odaítélése ellen nem lehet kifogást emelni – hadd üssek meg személyesebb hangnemet! Az alapítvány titkáráként és személy szerint is köszönöm Neked, hogy a felsoroltakon kívül számos egyéb feladatot, szolgálatot is elláttál a köz, a haza, a nemzet érdekében. Magasztos fogalmak ezek, távolinak, elvontnak is tűnhetnek olykor, ugyanakkor nem is léteznének, ha az „aprómunkát” nem vállalnák a fáradhatatlan és a célokat mindenek fölé helyező emberek. Te ilyen ember vagy, és a hozzád hasonlókkal együtt segítesz abban, hogy értelmezhetővé, kézzelfoghatóvá váljanak számunkra és mindenki számára az elsöre túlzottan ünnepélyesnek tűnő fogalmak. Mindezeket a köz, a közösség nevében és megbízásából köszönöm Neked. Nem mehetek el szó nélkül ugyanakkor amellett sem, hogy ha Te nem teremtesz velem is kapcsolódási pontot, akkor ma ezt a méltatást sem én mondanám el. A kitüntetés természetesen ettől függetlenül is megilletne, ugyanakkor, ekkor talán eggyel kevesebb ember munkálkodna intézményesen a haza javára. Köszönöm Neked, hogy beemeltél ebbe a táborba, hogy láttál bennem fogékonyságot a közös ügy iránt! És azon sokak nevében is köszönöm, akik ma nincsenek, nem lehetnek itt, de akikre ugyanúgy hasznos, nemes feladatot bízta!

Isten áldja munkásságod, fogadd őszinte elismerésünket és az évtizedek munkájával megszolgált Bethlen Gábor-díjat!

Házi Balázs

Teleki Pál-érdemérmes

Beke István és Szőcs Zoltán

„Isten engem elvitt szeretetének iskolájába, a börtönbe, hogy ott megtanítsan igazán szeretni minden embert, tartozzék bármely nemzethez, felekezethez” – így idézi Márton Áron püspököt Szőcs Zoltán egy interjúbán (*Mandiner*, 2021. augusztus 8.).

Kemény Zsigmond már a 19. században felismerte, hogy Erdély olyan tespedésben van, amelyet ezerféle érdek feszít szét belülről. Ezen csak az változtatna, ha végre „minden ember a törvények előtt egyenlő lenne” – vélte az erdélyi báró. Azt is érzékelte, hogy a változások nem úgy működnek, hogy minden meggondolás nélkül más országok mintáit átvesszük. Jól látta, a francia vagy az angol közelet megoldásait nem lehetne átültetni az erdélyi, magyarországi viszonyokba: „Mivel pedig ily intézmények kizárólag történeti talapokon állanak meg, éppen oly bizonyos, hogy máshová sükeresen át nem

plántálhatók, mint amily kétségtelen, miként nincs két ország, melynek erkölcsi szokásai szükségai és sajátosságai tökéletesen hasonlóknak lennének” – írta. De mit vont le magának ebből az utókor? Semmit. Kemény Zsigmond ma már a feledés homályába vészett, és Kelet-Európa a rendszerváltozáskor egy emberként vallotta: elég a nyugati intézményrendszert átvenni, és itt tejfel-mézzel folyó Kánaán leszen. Harminc évvel a változások után talán nem túlzás megállapítani: nem lett, viszont igény lenne rá. És ha már semmi sem működik úgy, ahogy kellene, miért ne csinálhatnánk úgy, mintha tényleg működne? És akkor minden olyan lesz, mint egy Caragiale-vígjáték, ahol semmi sem az, aminek látszik, de különben is kit érdekel a valóság, amikor csak a látszat számít.

Emberi jogok? Fogalmunk sincs mi fán terem, de sebjátékoktól még elmondhatják, nekünk és a nagyvilágnak ez mennyire fontos. Kisebbségi jogok? Persze, azok is nagyon fontosak. És azzal sem kell felválni a jobb sorsra érdemes országoknak, hogy náluk holmi hebehurgya terroristák robbantgatnak!

Mert mi is történt tulajdonképpen? A messzi távolban, a Kárpát-medence legkeletibb csücskében, az egykori Kézdiszék központjában, Kézdivásárhelyen, ahol az ott élő 17 ezer emberből 15 ezer székely-magyar, két fiatalember (Beke István és Szócs Zoltán) a négy fal között, egy magánbeszélgetés során viccelődtek. Merthogy – *horribile dictu* – szoktak ilyesmit tenni a fiatal emberek nemcsak a Kárpát-medencében, hanem bárhol a világban.

A vicc az volt, hogy milyen jó móka lenne a román katonai parádé alatt néhány petárdát eldurantani. Mit ad Isten, éppen lehallgatták őket. Mert ez errefelé így szokás. Ez a normális. Ez nem jelent gondot az elvek Európájában! Ez az emberi jogok szerves részét képezi. És lásd csodát: máris megjelennek a rend éber őrei, és az elvek Európájában – ez már nem a kommunizmus sötét időszaka – elindul a kálvária. Azonnal röpködni kezdenek a súlyos szavak: terrorizmus, robbantgatás, bomba. Hogy nincsenek bizonyítékok, az nem jelenthet gondot. Ilyen apróság nem fog megakasztani egy ilyen komoly ügyet. Elvégre, ami nekünk a legfontosabb itt, Európában – az elvek sztyeppéjén –, azok az emberi jogok, a jogállam, a törvény előtti egyenlőség, a kisebbség jogainak tiszteletben tartása.

Akarom mondani, úgy kell a románoknak a székely terrorizmus, mint egy falat kenyér. Mert az nem járja, hogy itt Európában szinte mindenkinek van ilyen, csak pont nekik nincs. Segíts magadon, és Isten is megsegít! Ha nincs, csak csinálni kell. De *Black Lives Matter* és Svájcban tüntetnek a leveli békák jogaiért. Így megy ez!

A látszat valósággá züllik, és a sírva-nevetős vígjátékból tragédia lesz. Mert ki adja vissza az ellopott időt? Az elmulasztott pillanatait az életnek? Mi lesz a gyógyírja az elszenvedett igazságtalanságnak?

Lukács evangéliumában kérdezi Jézus a körülötte levőktől: „Talán azt gondoljátok, hogy ezek a galileai emberek bűnösebbek voltak a többi galileainál, mivel ezeket kellett elszenvedniük? Vagy azt gondoljátok, hogy az a tizennyolc, akire rádőlt a torony Siloámban, és megölte őket, vétkesebb volt minden más

embernél, aki Jeruzsálemben lakik?” Ezekre a kérdésekre mindannyian azt a választ szeretnénk adni, hogy igen, mert másképp emberi ésszel fel nem foghatók ezek a tragédiák. Márpedig mi mindent szeretnénk racionalizálni, logikusan megmagyarázni.

Beke István és Szőcs Zoltán keresztet kapott, amelyet hordozniuk kellett és kell. Csak nekik, ezt a terhet nem lehet levenni az ő vállukról, ez csak az övék.

Amit tehetünk: le tudjuk bontani a közömbösség falait. Fel tudjuk hívni a figyelmet – ahogy most tesszük a Teleki Pál-érdemérem átadásával is –, hogy minél többen megismerjék az ő útjukat.

Magyary Rozália

Greza István

Greza István esetében is igaz a megállapítás, mely szerint az ember irányultsága, útja, megtalált küldetése legtöbbünk esetében a szülői ház miliője által meghatározott. Ezzel a megszerzett, velünk élő örökséggel sáfárkodik jól, rosszul az ember, szerencsés esetben egy láncolat láncszemeként továbbörökítve, megőrizve mindazt a jót, amit felmenőitől kapott.

Talán nem véletlen, egészen biztosan nem az, hogy a magyar sorskérdésekkel kormánybiztosi szinten foglalkozó Greza István édesapja a kiváló irodalomtörténész, Greza Ferenc volt, aki Németh László munkásságát kutatva, úgyis, mint a Németh László Társaság elnöke, nagyon sokat tett e kivételesen nagy gondolkodó életművének minél szélesebb körben történő megismertetéséért. A magyarság sorskérdései haláláig izgatták Németh Lászlót, a róla tanulmányok sokaságát író Greza Ferencet és fiát is ezek a kérdések indították el politikusi pályáján.

Persze, ő sem politikusnak indult. Az 1962-ben Hódmezővásárhelyen született Greza István általános- és középiskolai tanulmányai elvégzése után a Szegedi Orvostudományi Egyetem hallgatója lesz, s a diploma megszerzését követően szülővárosában, az Erzsébet Kórház Belgyógyászati Osztályán kezdi meg orvosi munkáját. 1991-től tíz éven át körorvosként dolgozik Földeákon. Közéleti, politikusi szerepvállalása még 1988 őszére nyúlik vissza, amikor is, másokkal együtt, életre szólítja a Magyar Demokrata Fórum hódmezővásárhelyi szervezetét. Az MDF párttá alakulását követően három éven át az országos választmány tagja. 1998 óta Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város önkormányzati képviselője. 2006 és 2009 között az MDF Csongrád megyei elnöke, rá egy évre mint a Fidesz-KDNP frakció tagja vesz részt az önkormányzati munkában. 2014-ben miniszteri biztосként felügyeli és koordinálja a Kárpát-medencei kormánytámogatásokat, valamint a nemzeti és kulturális identitást erősítő kezdeményezéseket.

Ez évben lát napvilágot a kárpátaljai magyar civil szervezetek és egyházak azon nyilatkozata, mely az Ukrajnában őshonos magyar nemzetiségű lakosság

számára kér méltányos bánásmódot, a kulturális és regionális önrendelkezés jogának biztosítását. A kérés kiterjed az anyanyelvi oktatás feltételeinek megteremtésére az óvodától az egyetemig. A nyilatkozat utolsó fejezetét idézzük: „Hisszük és valljuk, hogy Isten akarata a népek, nemzetek békés egymás mellett élése, és a politika irányítóinak is, mint minden embernek, legfontosabb feladata a Mindenható akaratának keresése, teljesítése. Mi, kereszt(y)én(y) kárpátaljai magyarok, akik több mint 1100 éve itt élünk békében más nemzetségekkel együtt, szeretnénk továbbra is itt élni, békében és szeretetben gyarapodni. Imádkozzunk, és kérünk mindenkit, hogy imádkozzon és tegyen azért, hogy legyen minél hamarabb béke Ukrajnában, és a gonosz erők ne tudják a tüzet szítani az itt élő nemzetek között.”

2015-ben Grezsa István a legszegényebb térség, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és Kárpátalja együttműködésének és összehangolt fejlesztési feladatainak kormánybiztosa lesz. 2018-ban munkája kibővül: tevékenységi körébe tartozik a Kárpát-medencei óvodafejlesztési program koordinálása is. Valamennyien felkaptuk a fejünket, amikor 2020 őszén az ukrán határőrök nem engedték be az országba a magyar kormánybiztost. Az ukrán külügyminisztérium szóvivői irodája azzal magyarázta a történeteket, hogy Grezsa István miniszteri biztos tevékenységével megsértette azon ukrán jogszabályokat, melyek tiltják, hogy külföldi személyek agitációt folytassanak bármely ukrajnai politikai erő (ez esetben a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség) mellett. Ez a tevékenység az érvényben levő ukrán jogszabályok szerint ugyanis kimeríti a „bűncselekmény” fogalmát. A „bűncselekmény” nem is maradt következmény nélkül: a miniszteri biztost két és fél évre kitiltották az ország területéről.

Vajon odafigyeltek-e – félek a kérdés költői és meddő – Grezsa István gondolataira, melyeket a Nemzeti Összetartozás Napja és Trianon 100. évfordulója alkalmából osztott meg velünk? Arra a kérdésre, hogy minden iszonyú múltbeli terhével és jelenbeli hozadékaival, meg lehet-e haladni Trianont, a mindmáig velünk élő traumát, ezt válaszolta: „Egy módon lehet ezt, nagy alázattal és sok munkával, és itt a Kárpát-medencében azzal a történelmi megbékéléssel, hogy mindannyiunk közös otthona, amely nemcsak egy nemzeté, nemcsak egy hatalomé, hanem minden népé, aki itt, a Kárpát-medencét alkotja manapság. S nekünk, magyaroknak a Szent István-i állameszme nyomán, bizonyos vagyok benne, hogy kovásznak kell lenni ebben a folyamatban, és akkor is békejobbot kell nyújtanunk a velünk élő népek felé, hogyha ők még türelmetlenségből, vagy éppen rossz lelkiismeretből fakadóan, képtelenek arra a megbékélésre, amelyre [...] a közös európai érték kötelez.”

Bárcsak értő, a folyamatokat felelősséggel átgondoló, a térség jövőjét távlataiban felmérő emberek sokaságához jutna el üzenete. A Bethlen Gábor Alapítvány Kuratóriuma nevében gratulálunk az érdeméremhez!

Gy. Szabó András

1988 őszén Für Lajos autóján Szombathely fele igyekeztünk, ahol Csengey Dénes csatlakozott hozzánk. A főiskola klubhelyiségében tartottuk a Bethlen Gábor Alapítvány bemutatkozását. Az estét Pete György, az *Életünk* folyóirat akkor már legendás hírű főszerkesztője meghívására közös vacsorával zártuk, ahol talán legtöbbet – sok mindent azonosan látva és értékelve – a folyóirat egy fiatal szerkesztőjével beszélgettem. Jól megjegyeztem a nevét, mert azt gondoltam, hogy érdemes lesz figyelni rá. Gyurácz Ferencnek hívták.

Körmenden született 1955-ben. Bükön nőtt fel. Az ELTE-n bölcsészdoktorátust szerzett, 1985–1989 között a *JAK-füzetek* szerkesztőbizottsági tagja volt. Bő egy évtizedig, 1987 és 1999 között Pete György főszerkesztő mellett az *Életünk* című irodalmi folyóirat munkatársa, szerkesztője, majd negyedszázadon keresztül, 1994 és 2019 között a *Vasi Szemle* főszerkesztője volt. 2004 óta „Közép-Európa legnagyobb falusi könyvkiadója”, a Magyar Nyugat Könyvkiadó igazgatója.

A rendszerváltás időszakában az MDF szombathelyi szervezetének alapító tagja, képviselőjelöltje, országos választmányának tagja volt. Bő három évtizede, 1989. március 15-én mondta el a szombathelyi Fő téren azt a rendkívüli bátorságról tanúskodó beszédét, amelyet ma is a rendszerváltás legfontosabb helyi eseményei között tartanak számon. Azon kevesek egyike, aki nem részegült meg a politika, a hatalom csábításától, s demokrata meggyőződésének megtartása mellett visszahúzódott a politikai élet mindennapjaitól, a parlamenti pad-sorokat a könyvtárak, szerkesztőségek kopott asztalaira cserélte, megőrizve alkotói autonómiáját és szuverenitását. Bár több mint fél tucat önálló kötetet jegyezhet, fontos számára, hogy olvashasson, egész életében – mint mondta – a „szolgálat etikáját” helyezte előtérbe.

1978 elején, amikor az egyetemen el kellett döntenie, hogy Pilinszky János lírájából vagy Veres Péter eszmevilágából írja diplomamunkáját, Veres Péter mellett döntött, ahogy fogalmazott: ég és föld között ingadozott. Persze tudjuk, hogy az ég és a föld a láthatáron összeér, ahogy benne is Pilinszky és Veres Péter. Mégis ez utóbbit választotta akkor, ami talán – ahogy maga fogalmazott – az életét mentette meg, „visszahúzta a hideg úrból”, s született meg 1988-ban – az akkor már több nézőpontból is „korszerűtlen”, idejétmúlt témának számító – Veres Péter magyarságtudatát elemző, hiánypótló monográfiája, amely egyúttal szerzője elkötelezettségének irányát is világosan kijelölte.

Soha nem ingott meg benne a remény, hogy újra hatni kezd a közösségben gondolkodás és a közösségért cselekvés példája, hősei ezért választottan olyan, olykor tépett, küszködő közösségi emberek, mint Németh László, Veres Péter vagy éppen Nagy Gáspár. Azon íróink sorába tartozik, akik mindenkor, így a kádárista korszakban is és ma is kiállnak a magyar szellemi élet, a magyar irodalom cselekvőisége mellett. Hittel vallja, hogy a szellem embereinek kötelességük a közösségük ügyeiért szót emelni, s tette, teszi ezt a legmagasabb szinten és minőségben.

Írásainak jelentős része ezért nem véletlenül a nemzet és demokrácia kérdésköre körül vagy éppen a népi irodalom gondolkodatkörében mozog. Jelzésértékű egyik első kötetének címválasztása, az 1993-ban megjelent *Egy populista följegyzései*, amellyel ironikusan, ugyanakkor szinte dacosan vállalja hovatartozását, a népi mozgalommal történő közösségvállalást, amely éppúgy táplálkozik a gyermekkori kereszténységből, mint a népi-nemzeti felelősségérzetből és az egyetemes etikai elvekből. Idetartozásának talán legfőbb oka, hogy mind a népi mozgalomnak, mind neki számos olyan mondanivalója van a nemzet organikus fejlődéséről, a környezet védelméről, a kis közösségek és lokalitások egyediségének megőrzéséről, a kultúra szerves építkezéséről, az egyén szuverenitásának és a személyiség épségének megóvásáról (Halmai Tamás), amelyek ma is aktuálisak és amelyek mindannyiunkhoz szólnak. S mert úgy véli, hogy a hagyományos erkölcsi és szellemi értékek újjáépítésére a liberalizmus nem hajlik, és valószínűleg nem is képes. Ezért védelmezi rendületlen kitartással számos tanulmányában, kötetnyi, 2019-ben megjelent, *Populizmus* című könyvében a népiiséget, a populizmust a megannyi lejárattal és kirekesztéssel szemben. A nyolcvanas évektől kezdve, az emigrációban élő idős Borbándi Gyula mellett a fiatal Gyurác Ferenc volt az, aki tisztázta a populizmus fogalmát, s következetesen küzdött a népiségre ragasztott negatív előítéletek ellen.

De ne gondoljuk, hogy Gyurác Ferenc konzervatív elkötelezettsége miatt egy eszme cellájába zárkózna, mert éppúgy értő módon szól a modernista irodalom vonzásában született művekről és szerzőkről – Géczi Jánosról, Ladik Katalinról – is, mint a Nyugat-Dunántúl, szűkebb pátriája mestereiről – Szunyogh Sándorról, Tábori Ottóról. Ezért olyan természetes, ha Gyurác Ferenc 2009-es *Személyes ügyeim* című kötetében együtt olvassuk Németh Lászlóról, Nagy Gáspárról, Veres Péterről és a nyugat-dunántúli irodalom hagyományairól, Pável Ágostonról, az 1920-as évek Vas vármegyei múzeum könyvtárának felvirágoztatójáról vagy Kárpáti Kelemen *Vasvármegye őstörténetéről* szóló írását. Hiánypótló leltározó munkáiban lázasan kutatja szülőföldje szülötteinek elfeledett, de nagyszerű életműveit. Mindegyikben közös a megalkuvás nélküli, azonos és magas etikai és esztétikai nézőpont, amelynek egyetlen mércéje van, a minőség és az érték. Ahogy Pete György írta, munkái nemcsak intellektuális erejükkal, de erkölcsi tisztaságukkal is megragadják olvasóit.

Gyurác azon, kevés számú értékes embereink egyike, akik megmaradtak szűkebb szülőföldjükön, ellenálltak a főváros csábításának, igazi lokálpatriótaként visszahúzódtak falujukba, ő éppen Vasszilvágyra, bizonyítva, hogy a nagy dolgok cselekvése nem áll egyenes arányban a nagyváros vonzáskörzetének közelségével. E hűségnek volt ékes bizonyítéka szülőfaluja, Bük történetének sokoldalú monografikus feldolgozása. Abba a különös, a háttérbe, a nyugati végekre visszahúzódtó tudósok, szellemi emberek sorába tartozik, akik semmitől sem zavartatva alkotják műveiket, a lármás és zajongó központi kultúrától távol. Vállalva ezzel esetlegesen az általa újra felfedezett földjei azon sorsát, hogy kortársaitól elfeledve alkosson, hogy majd talán egy távoli utód

felfedezhesse értékeit és írásai nagyságát. De hiszem, hogy e feledés nem szükségszerű!

Régóta tartoztam Gyurácz Ferenc hűséges szerkesztői, kiadó, irodalomtörténeti közösségépítő és megtartó munkássága méltatásával. Ezzel a laudációval ebből az adósságból talán valamit törleszthettem. Közösségünk is régóta tartozott már Gyurácz Ferenc rendíthetetlen, minden körülmények között kitartó magyarságszolgálatának elismerésével. A Teleki Pál-érdemem kitüntetéssel talán valamit törleszthettünk. S talán teszünk egy lépést a feledéssel szemben is!

Petrik Béla

Ismerős Arcok

„Az író dolga, hogy meséljen, de igazat írni ne féljen, igazat írni soha ne féljen...”
(*A dolog*).

Nem vagyok író, legfeljebb botcsinálta szövegfaragó – ám az Ismerős Arcok zenekar fenti figyelmeztetését magamra nézve is kötelezőnek fogadom el. Az igazat, csakis az igazat!

A most elismert zenekar elmúlt huszonnégy éve mintha véletlenek sorozataként állna meg előttünk. De vajon véletlen-e minden, ami velük és velünk mint nemzeti közösséggel történt az elmúlt több mint két évtized alatt? Helyesebb, ha úgy fogalmazunk: történhet-e bármi véletlenül? Még inkább, ahogy az Ismerős Arcok kérdezné: hogy gondolhattuk, hogy véletlen? (*Egy a hazánk*). De hiszen ha más nem, e költői kérdésből tudhatjuk: véletlenek nincsenek. Nem véletlen, hogy az együttes 1999. október 23-án alakult meg. Nem véletlen, hogy 2001-ben éppen egy erdélyi túrára indultak, ahol gyökeresen más irányt vett az életük, és minden megváltozott. Nem véletlen, hogy hiába a hét nagylemez és a készülő nyolcadik, létük és munkásságuk sokáig nem ütötte át a természetesen „szigorúan művészeti” szempontokat figyelembe vevő kereskedelmi és közszolgálati rádiók ingerküszöbét. Hiába: egyetemes értékekről, családról, barátságról, hazáról és a nemzeti közösség sorskérdéseiről énekelni nem mindig vagy inkább általában nem kecsegtet a gyors siker reményével. Mégsem véletlen az sem, hogy a közöny börtönéből (*Lehetnének mind*) kiszabadulva nyakukba vették a Kárpát-medencét, és az egyik legtöbbet koncertező zenekarként jutottak el embertől emberig, lélektől lélekig, mindenkihez, aki kíváncsi volt rájuk.

És persze nem véletlen, hogy a mesterségesen húzott kerítéseket lebontva (*Kerítést bontok*) egy a rajongókhöz írt, 2007-ben megjelent daluk a 2010-es évek közepére az egész Kárpát-medencében, de ne mérjük szűkmarkúan: a világ bármely szegletében, ahol magyar közösség él, ismertté vált. A *Nélküled* más-hogy, mégis ugyanazzal a lelkiállattal szól falusi koncerteken, a dunaszerdahelyi footballstadionban vagy az új Puskás Arénában, baráti társaságokban, esküvőkön és ünnepi megemlékezéseken. Nem lehet véletlen az sem, hogy a területileg és

gondolkodásban is sokszorosán szétszabdalt magyarságot az *egy vérből valók vagyunk* (Nélküled) üzenete egyesítette. Mintha a Nélküledről és az Ismerős Arcok elmúlt két évtizedéről is szólnának az énekes-szövegíró Nyerges Attila sorai: „A szíve majd beleszakadt a csalódásba, ám ekkor furcsa dolog történt. Egyre többen és többen gyűltek köréje, és mind a szülőhazájáról kérdezték. Ugyanolyan reménnyel és bizakodással, ahogy annak idején ő kérdezte nagyapát az álomországról. És akkor megértette: mindenkinek van egy »nagyapája«, és mindenkinek van egy »álmohazája«. Határokon innen és túl – a haza mi magunk vagyunk (*Maradj még!*). Hosszú időn át maradt velük, és mesélt. [...] Ők meg csak jöttek és jöttek. Némelyiknél fejsze volt, másoknál fesztűvas. Aztán egyszerre csak elindultak. Nekirontottak és dönteni kezdték a kerítést, amely elválasztotta az embert az embertől. Nem is hagyták abba, míg el nem tűntették a föld színéről az utolsó métert is. Akkor kezet szorítottak, megölelték egymást, és mindenki hazament.”

Kedves Kitüntetettek! Kedves Nyerges Attila, Práder Vilmos, Tánczos István, Kovacsik Tamás, Galambos Nándor, Leczó Szilveszter! A *hazatérés* még csak álom. Dolgunk mindannyiunknak van – egyéenként a mindennapokban és közösségeinkben egyaránt. Egyre többen érezzük úgy, hogy közös dolgaink formálásához elengedhetetlen kapaszkodót jelent munkásságuk. A Bethlen Gábor Alapítvány Teleki Pál Érdemérmét annak reményében nyújtjuk most át, hogy szavaikkal, dallamaikkal és cselekedeteikkel még több, a nagyvilágban bárhol élő magyar ember gondolkodását hatják át és formálják tovább. Mert „a zenész dolga, hogy zenéljen, a szívünk mélyéig elérjen”.

Isten éltesse az Ismerős Arcokat!

Nagymihály Zoltán

Kassai Lajos

Ritmus, egyensúly, cél

Az elmúlt napokban Teleki Pál írásaiból, azok szöveggörnyezetéből próbáltam kiemelni egy mondatot, amelyet Kassai Lajosnak és a Kassai családnak leginkább szánok: „Nehéz ma igaz úton járni, de lehet.” Kassai Lajos a magyar igazság útját járja évtizedek óta – íjkészítő mesterként, majd a hungarikummá lett magyar lovasíjászat sport megteremtőjeként. Ő maga így fogalmazta meg a lovasíjászat lényegét: „ritmus, egyensúly, cél”. Ebben benne van az életünk maga.

A Kassai-iskola szervezeten tizennégy országban van jelen, de egyéb formákban még több helyen megtalálható. A magyarság egyik csúcsteljesítményének tekinthetjük, ezért hungarikum. Kassai Lajos egy gondolata már-már szállóigévé vált: „Nem az őseket kell követni, hanem azt, amit az ősök követek.” Több mint harminc évvel ezelőtt Kassai Lajos alatt megvadult egy ló, akit

nem lehetett, de talán nem is akart visszafogni. „Vigye, ahova vinni akarja” – gondolta. Azt a kaposmérői területet, ahol a ló megállt, ma Kassai-völgynek nevezzük. 15 hektáros terület, amely elbűvölte a lovast, aki azonnal érezte: ez lesz az élete. Ehhez kellett ritmus, egyensúlyérzék, és tudni kellett hozzá a célt. Megvalósította. Tanúja vagyok, hiszen a nyolcvanas évek vége óta ismerjük egymást. Nemcsak ismerjük egymást, hiszen saját fiamat is rábíz-tam. Hiszen – Jókai Mórt idézve – „bölcs embernek ló való, mert lóvá tesz az ember, és emberré a ló”. A fiamat is emberré tette a ló. Megtanulta Kassai Lajostól azt, amit ma a Színház- és Filmművészeti Egyetem diákjai is megtanulhatnak tőle: a természetes valóságából kiszakítva nem formálódhat emberré az ember.

1993-ban Kassai Lajos volt a „hírhíró”, a lovas futár az *Atilla – Isten kardja* című rockoperában. Jó érzés volt már akkor tudni azt, hogy a Kassai-völgyben alakul, formálódik egy sajátos, egyéni, személyes, ugyanakkor közösségi világ. Aki nem járt ott, és nem látta a *Lovasíjász* című filmet, az nem tudhatja, hogy Kassai Lajos hogyan tudja a fiatalokat fegyelemre, egyensúlyérzékre, célkövetésre tanítani. Aki az igazak útját járja, annak látnia kell, hogy mi történik másutt, azok belső világában, akik nagyon távol vannak tőlünk. Kassai Lajos nem is olyan régen kiválasztotta azt az embert, akit magától a legtávolabb állónak érzett – politikai nézeteiben és minden másban egyaránt. Ezért találta meg és hívta meg a Kassai-völgybe a Partizán csatorna vezetőjét, Gulyás Mártont: személyesen, nem a sajtón vagy különböző egyéb csatornákon keresztül akarta tudni, hogyan gondolkodik. Egy nagyon izgalmas beszélgetés és film kerekedett belőle – mára több mint négyszázezer nézője lett a Youtube videócsatornán. Példázat mindez arra, hogy egy gondolkodó, cselekvő, világszerte ismert és a Kárpát-medencei magyar szívekben, lelkekben kitüntetett helyen szereplő személyiség hogyan gondolkodik annak jelenlétében is, aki egészen mást gondol a világról. Példázat arra, hogy csak így tudunk rendet teremteni magunkban és a környezetünkben is. A több mint ötven perces riportfilm lehetőség arra is, hogy belehallgassunk azok gondolataiba, akikről – ha joggal és pontosan is, de – általában felületesen ítélkezünk. Márai Sándor megfogalmazása szerint: „beszélgetni igen – de barátkozni soha”. Ez is ott lüktet a filmben – és helyre teszi azokat is, akik felületesen, gyanakodva, értetlenkedve tekintenek erre a beszélgetésre.

Szívből gratulálok Kassai Lajosnak a Teleki Pál Érdeméremhez. Járja tovább az igazak útját, amely nem séta, hanem kemény küzdelem. Fizikailag (rendben tartani a Kassai-völgyet) és gondolatilag (megküzdeni a gonosz gondolatokkal, az álhírek világával) egyaránt. Megtalálni a ritmust, az egyensúlyt és a célt.

Isten éltesse sokáig!

Lezsák Sándor

Székelyföld Jövőjéért ösztöndíjas

Onodi Henrietta

Székelyföld Jövőjéért ösztöndíjra javasoltam volt diákomat, Onodi Henriettát, aki jelenleg a kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetem Szárazföldi és vízi ökológia szaka mesterképzésének magyar tagozatán másodéves hallgató.

Tanulmányait a csíkszentmihályi Arany János Általános Iskolában kezdte, majd a csíkszeredai Kós Károly Szakközépiskolában környezetvédelmi technikus szakon folytatta. A középiskolát kiváló tanulmányi eredményekkel végezte: évfolyamelsőként ballagott. Egyetemi tanulmányainak alapképzését a Babeş–Bolyai Tudományegyetem ökológia szakán szintén kitűnő eredményekkel zárta. Nagy örömmre szolgál, hogy a kuratórium méltónak találta Henriettát további tanulmányainak támogatására. Nyugodt szívvel mondhatom, hogy szakmai érdeklődése, elkötelezettsége, kitartása miatt megérdemli a kitüntetést, szakmai fejlődésének támogatását.

Nyolc éve, kilencedik osztályos kora óta ismerem. Négy évig tanítottam a középiskolában, szakmai fejlődését folyamatosan követtem, és követem azóta is. Rendszeresen és következetesen beszámol e-mailben, valamint személyes találkozásaink alkalmával élményeiről, nehézségeiről, szakmai sikereiről és terveiről. A szülőfalujához, a Hargita megyei Csíkborszovához mélyen kötődő Henrietta már középiskolás korában a Zöld SzékelyFöld Egyesület önkéntese volt, környezetvédelmi tevékenységekben, környezeti nevelési programokban nagy odaadással vett és vesz részt azóta is. A Zöld SzékelyFöld Egyesület támogatásával kiadta *Csíkborzsova természeti értékei* című könyvét, amelyben saját fényképek és rajzok segítségével emléket állít a népi feredőnek, a kenderáztatónak, megörökíti az erdőrészek és legelők helyneveit, valamint nagy igényességgel mutatja be a növény- és állatvilágot. Miután kilencedik osztályos korában részt vett egy nappali lepkemonitorizáló módszer bemutatásán és annak alkalmazásában Csíkdelnén, minden nyári szünetét lepkemonitorizálással töltötte. Részt vett az I. Nappali Lepkésztáborban a Királyi Nemzeti Parkban, majd a Szenétén megszervezett II. Nappali Lepkésztáborban. Utóbbi során egy kritikusán veszélyeztetett lepkefajt is megismert, és a következő évben ennek kutatásába kezdett. A narancslepke kutatása során a lepkék aktivitását befolyásoló tényezők tanulmányozása volt a cél. 2015-ben csatlakozott egy kutatáshoz, amely a különleges életmódú lepkének, a nagyfoltú hangyaboglárkának egy dézsi populációját mérte fel. A munka egy doktori dolgozat terepi részét képezte, amelynek keretén belül két mintavételezési módszert alkalmaztak. Henrietta mint tizedikes diák a kutatás során a transzekt módszerrel történő felmérést, valamint a két módszer összehasonlítását végezte el.

Kutatásainak eredményeit bemutatta a Tudományos Diákkörök Erdélyi, valamint Országos Konferenciáin, a TUDEK-en és a TUDOK-on, a KutDiák tudományos esszé pályázatokon, valamint a Magyar Tudományos Akadémián

megszervezett KutDiák tudományos poszterversenyeken, ahol valamennyi alkalommal nagyon szép eredményeket ért el.

2016-ban a rovarok ritkaságának megközelítési módjait tanulmányozta dr. Papp László mentorálása alatt, és részt vett az Aggteleki Nemzeti Parkban megszervezett II. Országos Lepkésztalálkozón. 2018-ban, a Kisvárdán megszervezett Tudományos Diákkörök Országos Konferenciáján a Gyergyói-havasokban található Sűgő-barlang denevéreinek monitorizálási eredményeit mutatta be, és nyerte el a szakmai zsűri tetszését.

Kutatás iránti elkötelezettsége az egyetemi évek alatt sem lankadt. Ennek köszönhető, hogy már ekkor tagja lett a Denevérkutatási és -védelmi Központnak. Részt vett az országos jelentőségű denevérszálláshelyek monitoringjában, eredményeit pedig a magyar, valamint a nemzetközi denevérsz konferenciákon mutatta be. Gyönyörű természetfotói által is kifejezésre jut az a végtelen természetszeretet, a részletekre való odafigyelés, az odaadás, a humorérzék, ami Henriettát jellemzi. És mindehhez nagyfokú szakmai igényesség társul. Tanárként kollégáimnak és magamnak is ilyen diákot kívánok minél többet. Henriettának pedig kitartást és sok sikert a továbbiakban.

Lopohos Anna-Mária

Összeállította: *Nagymihály Zoltán*